

Önkéntes polgári védelmi szervezetek dinamizálása az amatőr sportegyesületek, mint civil szervezetek szerepvállalásával | Ménesi Zoltán

DOI: 10.5281/zenodo.6624265

BEVEZETÉS

Témaválasztásomat a katasztrófavédelelemnél töltött 15 éves pályafutásom és az amatőr sportolóként eltöltött 25 év tapasztalatai inspirálták.

Hivatásommal kapcsolatban a 2006. évi a 2013. évi tiszai, dunai árvizek, a 2010. évi borsodi árvíz és a 2010. évi vörös iszap katasztrófa során több alkalommal is dolgoztam önkéntesekkel. A védekezési és helyreállítási feladatoknál a lakosságból ad hoc jelentkezők mellett több és több kárhelyszínen is jellemző volt a különböző civil szervezetek jelenléte.

A megfelelő célok és programok mellett a civil szervezetek, mentőszervezetekként is jól motiválhatóak és szervezőképességeik, infrastrukturális lehetőségeik, valamint a humán erőforrásokat tekintve pedig jelentős erők és eszközök mozgósítására lehetnek képesek. Az eredményesség érdekében azonban élesen el kell különíteni a feladat és funkciók tekintetében a különböző szinteket, szerepvállalásokat.

A meglévő civil szervezetek új kihívások és a terhelhetőségüknek megfelelő célok kitűzésével elsősorban logisztikai és humán erőforrás bázist képesek biztosítani jól mozgósíthatóan leginkább a saját településükön.

Vizsgálataim során a civil szervezetek közül külön vizsgáltam az egyik legnagyobb létszámot tömörítő szervezetek csoportját, a sportegyesületeket. Önmagában a megközelítés egyéb más civil szervezetek esetén is sok ponton azonos vagy hasonló eredményekre világítana rá a motiváció, működés vagy a szervezettség területén, mégis az utóbbit tekintve mind a helyi, területi és országos tagozódás és a taglétszámok miatt érdemes megvizsgálni a lehetőségeket.

Véleményem szerint az egyesületek a helyi vagy országos szintű szervezettségüket tekintve és a jellemzően értékteremtő elkötelezettségüket figyelembe véve az önkéntes alapú polgári védelmi szervezetek új pillérét jelenthetik.

1.1. Az önkéntesség és a társadalom

„A közösségi kezdeményezések magas arányából szoros és szerteágazó társadalmi kapcsolatokra, az állampolgári felelősségérzet és szolidaritás erősségére, az egyének szilárd társadalmi beágyazottságára lehet következtetni.”³⁷

A mai Magyarországon az önkéntesség megkerülhetetlen, és figyelmen kívül hagyása komoly hiba lenne. A szervezetek kimagasló száma jelzi, hogy az emberek nagy százaléka vesz részt szabadidejében, önkéntes tevékenységben, mégis azt lehet tapasztalni, hogy az önkéntes munkát vállalók aránya és a közösen felvállalt és megoldott feladatok mennyisége elmarad a nyugati országok szintjétől. Ennek több oka lehet és a hatékonyság növelés szempontjából az alábbiak vizsgálata indokolt:

- a) a pozitív társadalmi minta hiánya;
- b) a hagyományos közösségek korábbi felbomlása (főképpen a városba költözők életében veszett el a kapcsolat saját környezetükben élőkkel);
- c) a civilek szervezési jártasságának hiányossága (még nem volt lehetőségük, hogy képezzék magukat ezen a területen);
- d) a megfelelő emberi erőforrások hiánya (az alkalmazottak létszáma kevés korlátozottan tud a szervezet megfelelően bánni az aktív, de tapasztalatlan segítőkkel);

A fenti pontokat elemezve nézve is kitűnik a sportegyesületek helyzete és szerepe. Az utánpótlás nevelés, a sportolás több szinten történő népszerűsítése, az oktatásban betöltött szerepe megvalósítja a pozitív társadalmi szempontú pozitív mintákat.

A növekvő támogatások, az önmegvalósító kezdeményezések eredményeképpen egyre komolyabb szervezési feladatoknak is megfelelnek az ilyen típusú civil szervezetek, egyre több helyen kerülnek összeállításra rövid, közép és hosszú távra készített programok, melyeket a megfelelő háttérrel biztosításával nagy százalékban meg is tudnak valósítani.

Megfelelő célok és programok mellett az emberek jól motiválhatóak és szervezőképességeik, infrastrukturális lehetőségeik, valamint a humánerőforrásokat tekintve pedig jelentős erők és eszközök mozgósítására képesek.

---

³⁷ Szigeti Ferenc Albert – Az önkéntesség szerepe a fejlett piacgazdaságban

1.2. Az önkéntesség modern formái

„Az önkéntesség modern formái nemzetközileg is egyre nagyobb elismerést kapnak nemcsak a nonprofit, hanem a forprofit szférában is, egyre nagyobb a jelenlétük a piacgazdaságban, egyre nagyobb terheket vesznek magukra. Az ilyen formában megvalósuló önkéntesség, mint egyéni cselekvés ma már számos ponton érintkezik nemcsak a civil szférával, hanem a modern üzleti menedzsmenttel, a humán erőforrás menedzsmenttel, az egészségüggyel, sporttal, környezetvédelemmel, turizmussal és a katasztrófavédelemmel is. Kiemelten igazak a megállapítások a kapcsolatokkal minden téren átjárt, azokon alapuló országokban, így az önkéntesség kérdése és jelenléte egyre fontosabbá válik hazánk számára is.”³⁸

Korábban önkénteskedni azt jelentette, hogy a magasabb társadalmi státusszal rendelkezők csoportja segítséget nyújt a hátrányos helyzetűeket, a mai önkéntesség már arra is jól rámutat, hogy az ember civil szervezetekkel működik együtt. Ezáltal a civil szervezetek új típusát hozta létre az önkéntes szervezeteket. Az önkéntes civil szervezetekre a modern társadalom olyan kapocsként tekint, amely összeköti az állampolgárokat az állammal. Az egyén pedig a civil együttműködés során elsajátít olyan társadalmi és állampolgári ismereteket és szokásokat, mint az együttműködés, a közösséghez tartozás, a felelősségérzet, a szolidaritás, a mérsékletesség, a kompromisszum. Ezek a fogalmak mind ott vannak a mindennapjainkban, fokozottan jelen vannak a katasztrófák, káresetek felszámolásakor, és a sportolók által végzett munka során. Tehát az eszmék azonosak a cél lehet különböző. De az azonos eszméket valló csoportok részét lényegesen egyszerűbb feladat egy cél érdekében felsorakoztatni.

1.3. Társadalmi hatások

Az elmúlt pár évben, évtizedben a sport, a sporthoz kapcsolódó civil szervezetek megerősödtek és a közösségi szerveződés jelentős színtereivé váltak. Az emberek ezáltal könnyebben tudtak egymáshoz kapcsolódni. A kapcsolódási pont fő eleme a közös tevékenység a sport, a sportolás szeretete volt. Maga az aktív sportolás vagy annak passzív követése (szurkolóként, szponzorként) az érintettek részére egy közösséghez való tartozás érzését biztosította.

„A valahová való tartozás, mint emberi alapszükséglet, növelte az emberek biztonságérzetét, és megtartó erőként működött az esetleges krízisidőszakokban. Az aktív sportpályafutás befejezését követően a valamikori sportcsoportok, kapcsolatok fennmaradhatnak, a szocializációs, a szórakozási és sportolási igények a későbbiekben is összekapcsolódhatnak.”³⁹

---

³⁸ Szigeti Ferenc Albert – Az önkéntesség szerepe a fejlett piacgazdaságban

³⁹ Perényi Szilvia – Petridis Leonidas: Bevezetés a sporttudományokba

A sportnak tehát megvan az a kohéziós ereje, mely a különböző életkorú, különböző szociális helyzetű embereket összekapcsolja. Ez a kapocs a társadalmi rétegek minden részében fellelhető és jelen van minden településen, minden iskolában és gyakran a munkahelyeken is. A megfelelő ismeretek, információk átadásával, a teendőkre vonatkozó és „testreszabott” feladatok ismertetésével a társadalom ezen rétege alkalmas egyfajta „új” típusú megközelítésben részt venni a katasztrófavédelmi feladatokban.

1.4. Sportegyesületek

A sportegyesületek társadalmunk nonprofit szférájának meghatározó részét alkotják ma is. Ezek az egyesületek mindig rendelkeztek bizonyos többletfunkciókkal. Jelen világunkban a sport jó eszköznek bizonyult több fontos társadalmi problémára. Ilyen például az önkéntesség motiválása. A sportegyesületek ma már jól megfigyelhetően jelen vannak, és meghatározó szerepet vállalnak a helyi közösségi élet szervezésében is.

Az újkori társadalom megújulásából egyenes arányban következett az egyén, a személyiség modernizációja. A modern ember eszménye azt is jelenti, hogy az képes önmagukért, környezetükért, közösségükért tenni, ki tudja használni a lehetőségeit. A sportegyesületek közösségszervezési potenciáljának kihasználásával megfelelő célokat megfogalmazva, biztosítva a releváns ismeretanyagot és azt megfelelő marketing tevékenységgel eljuttatva a célközönséghez jól felkészített a közösségek többi tagját is mozgósítani képes önkéntes csoportokat tudunk létrehozni, melyek a fő tevékenységi körük mellett képesek eredményesen közreműködni környezetük védelmének érdekében.

1.5. Önkéntesek szerepe a polgári védelemben

„A civilizációs és természeti katasztrófák ösztársadalmi kihívásként jelennek meg, így a védekezésben való állampolgári szerepvállalás fontos részét képezi azon válasznak, amelyet a nemzeti biztonságpolitika keretei között, a védekezés és helyreállítás feladatában a felelős állami, önkormányzati szervezeteknek és a civil társadalomnak együttműködésben kell megfogalmazni.”⁴⁰

Az ösztársadalmi feladat azonban társadalmi kötelezettséget is ró az állampolgárokra. Ezzel a kötelezettséggel párhuzamosan felértékelődik az öngondoskodás és felelősségtudat fogalma.

---

⁴⁰ Dr. Muhoray Árpád – Hadmérnök XII. Évfolyam 2. szám – 2017. június A polgári védelem helyzete a modern katasztrófavédelemben

Az önként jelentkezők motivációs tényezői sokoldalúbbak és az önkéntességen alapuló formális vagy informális szervezetek tagjaként ezek a motivációk jól kamatoztathatóak a katasztrófavédelmi feladatok során is. Az élőhelyünk, környezetünk kockázati tényezőinek megismerése ismereteket biztosít a megelőzés és a katasztrófa esetén szükséges teendőkkel kapcsolatban is. A lakosság és a különféle civil szervezetek ilyen irányú érzékenyítése, lakosságvédelmi felkészítésének üzenete hatékonyabban jut el a társadalom teljes szegmensét tekintve is, ha közvetítő csatornaként a helyzetet ismerő és a hatásokat értékelő civil szervezeteket is bevonunk.

2. A SPORT ÉS A KATASZTRÓFAVÉDELEM TÁRSADALMI KAPCSOLÓDÁSI PONTJAI

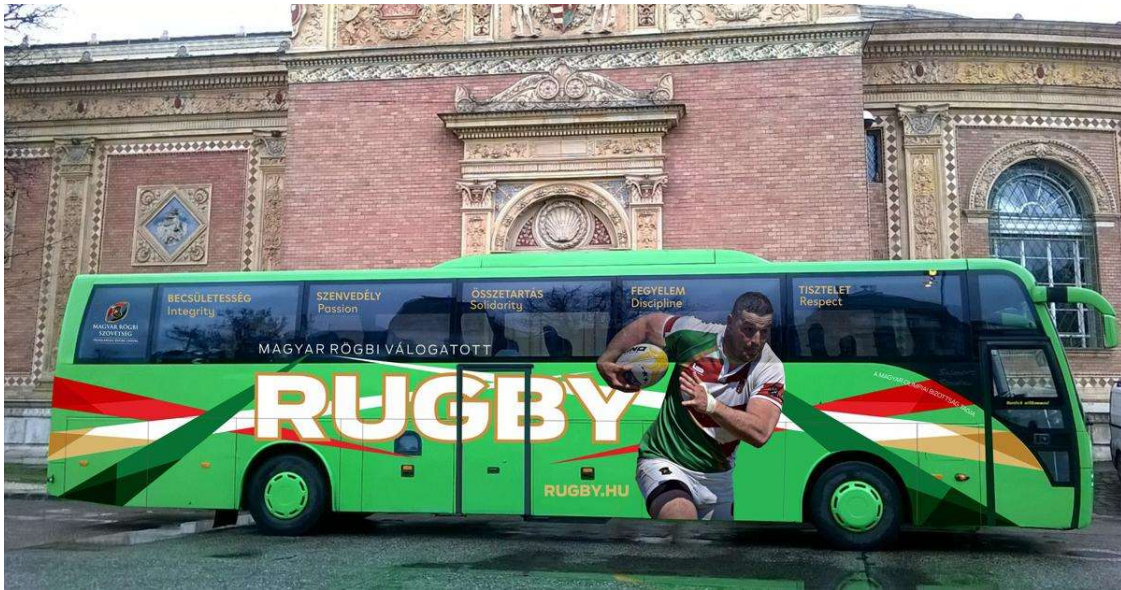
A polgári védelem szervezetekkel kapcsolatos hatékonyság fokozása érdekében új megoldásokra, változtatásokra van szükség.

Kutatásaim során helyi és területi szinten is vizsgáltam a köteles és önkéntes polgári védelmi szervezetek megalakítását, felkészítését és alkalmazhatóságát. A nagyobb települések több tekintetben is egyértelműen előnyben vannak e téren a kisebb községekkel, falvakkal szemben. A kisebb városokban, falvakban a megfelelő létszám is sokszor korlátozottan áll rendelkezésre. Ezért szükséges új lehetőségeket keresni a létszámok elérése érdekében

Helyi, területi és országos sportvezetőkkel történt egyeztetések által megerősítést nyert az a felvetésem, miszerint az amatőr sportegyesületek, szervezettségükben, létszámukban alkalmasak lehetnek a feladatokra. Az ilyen típusú civil szervezetek országos szintű lefedettség terén gyakorlatilag egyedülálló lehetőségeket biztosítanak, hiszen szinte nincs olyan település, ahol valamilyen formában ne működne sportegyesület, vagy ne lennének sportolók.

2.1. Infrastrukturális lehetőségek

A civil szervezetek infrastrukturális helyzete az elmúlt időszakok pályázati lehetőségeinek köszönhetően sok esetben jelentősen bővült és modernizálódott. Ez a fajta fejlesztési periódus különös jelentőséggel bír a sportegyesületek életében. A meglévő sportpályák, csarnokok, kiszolgáló egységek több esetben ideiglenes befogadó helyként, gyülekezési pontként történő lebiztosítása, kijelölése bevett gyakorlat a veszély-elhárítási tervezések során. Az infrastruktúrák terén a mobilitásuk, eszköztáruk is figyelemre méltó.

1. kép Magyar Rögbi Szövetség által szerződéssel lebiztosított autóbusz⁴¹

2. kép 2x30m²-es csapatsátor (forrás: saját fotó 2018. május 20.)

---

⁴¹ forrás: http://www.nemzetisport.hu/egyeb_csapat/rogbi-kulonleges-busszal-utazik-a-valogatott-kep-video-2668357 2019. március 13.

Megállapítható, hogy az amatőr sportegyesületekkel nem csak létszámuk, területi lefedettségük és az önkéntesség felé kialakult elhivatottságuk miatt érdemes számolnunk. Az általuk használt ingatlanok paramétereit, az egyre bővülő technikai eszközeiket valamint azt a logisztikai szervezethez tartozó lakosságvédelmi és logisztikai egységként is jó kiegészítést képesek biztosítani.

Összegzés

Az önkéntes polgári védelemmel kapcsolatos kutatásaim során lehetőségem nyílt a legkülönbözőbb civil szervezetek munkáját tanulmányozni alaphelyzetben és káresemények kapcsán. Megállapításaim szerint nem lehet figyelmen kívül hagyni a társadalmi változásokat és ezzel az új társadalmi kihívásokat sem. A polgári védelmi szervezeteknek lépést kell tartani a változásokkal, kihívásokkal. A szükséges mértékű megújulás elengedhetetlen. Véleményem szerint mind szociológiai szempontok, mind gazdasági szempontok alapján érdemes tovább vizsgálni az amatőr sportegyesületek és a rendelkezésükre álló eszközeik integrálhatóságát a katasztrófavédelmi feladatok során. A társadalmi igények szerint kialakult és szerveződött egyesületek szerepvállalásával az elsődleges hatások mellett a meg kell említeni, hogy a lakosság rezilienciájának fokozása is eredményesebbé tud válni. Az önkéntes polgári védelmi szervezetek, önkéntes mentőszervezetek vizsgálatakor a jövőre készülve figyelniük kell a katasztrófavédelem stratégiai céljaira és azon belül az önkéntesség arányának növelésére. A stratégiai célkitűzés elérésére jelenthet megoldást a sportegyesületek integrációja.

Az egyesületekkel, azok vezetőivel a helyi szinten történő megkeresések és egyeztetések is eredménnyel járhatnak, de a fokozott hatás érdekében vizsgálni kell a területi és országos szintű együttműködési lehetőségeket. A sportegyesületek hasonlóan a többi civil szervezetekhez megyei és országos szövetségekbe tömörülnek. Ezek az érdekképviselők kommunikációs csatornáik révén kiváló színteret biztosítanak a polgári védelmi célú önkéntesség népszerűsítésére és a helyi vagy területi kockázatok ismertetésére, valamint az erők és eszközök pontos feltérképezésére, mozgósítására. Az ezáltal megvalósítható létszámtöbbszörözéshez szükséges adatok, logisztikai lehetőségek gyorsabb elemzése lehetőséget biztosít a helyben is rendelkezésre álló erők mozgósítására és azok esetleges átcsoportosítására.

Hivatásom gyakorlása során több esetben is találkoztam sportolókkal, sportegyesületekkel, akik önkéntes alapon tevékeny részesei voltak egy-egy katasztrófa felszámolásának. A szervezett és tudatos tervezést követően integrálást figyelembe véve viszont a tapasztalataim arra a következtetésre engedtek jutni, hogy a kutatások további eredményeket képesek felmutatni és igazolják a felvetéseimet. A logisztikai háttér mellett további részletesebb kutatási téma lehet az

utánpótlás nevelésre gyakorolt hatás, az ifjúság önkéntességgel kapcsolatos elkötelezettségének felmérése, vagy az egyesületek rendezvényeinek lakosságtájékoztató hatásának elemzése. A hatások tekintetében tehát számos pozitív hozadéka lehet az amatőr sportegyesületek megszólításának.
